

Η Θεσσαλονίκη και η χώρα μέσα από τη «Μακεδονία» της 1ης Οκτωβρίου 1917

/ [Ιστορία - Εθνικά Θέματα](#)

Στέλιος Κούκος

(Εισαγωγικό κείμενο σε αφιέρωμα της εφ. «Μακεδονία της Κυριακής», φ. 1/10/2017)

1 Οκτωβρίου 1917. Σχεδόν πέντε χρόνια μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης και πέντε πριν από τη συμφορά της Σμύρνης και την έλευση των ξεριζωμένων στην πόλη. Εν τω μεταξύ ο Μεγάλος Πόλεμος (Α' Παγκόσμιος) βρίσκεται σε εξέλιξη, με τη Θεσσαλονίκη να αποτελεί την πρωτεύουσα του Μακεδονικού Μετώπου. Οι δυνάμεις της «Εγκάρδιας Συνεννόησης» (Αντάντ), δηλαδή των Αγγλογάλλων, που εισέβαλαν και εγκαταστάθηκαν στην πόλη, είχαν μετατρέψει τη Θεσσαλονίκη και τα περίξ σε ένα απέραντο πολύχρωμο και πολυεθνικό στρατόπεδο. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως και οι δύο αυτές χώρες ήταν αποικιοκρατικές και έτσι ανάμεσα στα στρατεύματά τους υπήρχαν στρατιώτες

από ποικίλες χώρες της υψηλίου.

Η πόλη όμως μέχρι τα μέσα Ιουνίου της ίδιας χρονιάς αποτελούσε και έδρα της «Κυβέρνησης Εθνικής Αμύνης» ή αλλιώς της «Κυβέρνησης της Θεσσαλονίκης», που ίδρυσε η Τριανδρία, δηλαδή ο Ελευθέριος Βενιζέλος, ο ναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης και ο στρατηγός Παναγιώτης Δαγκλής με τη συνδρομή βεβαίως των συμμάχων της Αντάντ. Δύο Ελλάδες λοιπόν, αυτής του Βενιζέλου, που ευνοούσε τις προσπάθειες της Αντάντ, και αυτής του θεωρούμενου ως φίλα προσκείμενου προς τους Γερμανούς βασιλιά Κωνσταντίνου. Και φυσικά αντίστοιχες αντιπαλότητες και φατρίες σε όλα τα πολιτικοκοινωνικά επίπεδα, ακόμη και στο εκκλησιαστικό. Αυτός ήταν ο αποκαλούμενος Εθνικός Διχασμός, που προκάλεσε ποικίλες παρενέργειες στη χώρα για πάρα πολλά χρόνια.

Τον Ιούνιο του 1917 ο βασιλιάς αποσύρθηκε από το θρόνο λόγω των διαφόρων πιέσεων εναντίον του, ακόμη και πολεμικών, και σε αυτόν «κάθισε» ο γιος του Αλέξανδρος. Και πλέον έσεται η χώρα ξανά εις... κυβέρνησιν μίαν.

Τον Αύγουστο της ίδιας χρονιάς το κέντρο της Θεσσαλονίκης έγινε παρανάλωμα του πυρός και καταστράφηκε πληθώρα κατοικιών, καταστημάτων, μνημείων, αφήνοντας άστεγους χιλιάδες κατοίκους. Τα σχέδια για την υποχρεωτική ανοικοδόμηση της πόλης συνδέονταν με ποικίλες εξελίξεις, που επέφερε στην πόλη και στην περιοχή ο Μεγάλος Πόλεμος, αφού η «ανασυγκρότησή» της βασίστηκε στο αποκαλούμενο «Σχέδιο Εμπράρ». Ο Ερνέστος Εμπράρ (1875-1933) ήταν γάλλος πολεοδόμος, αρχιτέκτονας και αρχαιολόγος, που υπηρετούσε στη στρατιωτική γαλλική αποστολή. Βέβαια πρέπει να αναφέρουμε πως οι στρατιωτικές δυνάμεις της Αντάντ κατηγορήθηκαν για ολιγωρία όσον αφορά την έγκαιρη επέμβασή τους για κατάσβεση της πυρκαγιάς...

Βασιλική, έστω τσαρική, παραίτηση έχουμε την ίδια χρονιά και στη Ρωσία, μόνο που τα γεγονότα εκεί υπό όποιο πρίσμα τα βλέπει κανείς -επανάσταση ή πραξικόπημα- δεν προδιέγραψαν μόνον τις εξελίξεις στη χώρα αυτή αλλά σε όλο τον κόσμο. Ακόμη και το Μεγάλο Πόλεμο, τη Μικρασιατική τραγωδία αλλά και το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και ποικίλες άλλες εξελίξεις σε πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και στρατιωτικό επίπεδο. Και η τέχνη όμως δεν έμεινε ανεπηρέαστη... Μόνον που την 1η Οκτωβρίου του 1917 δεν μπορούμε να μιλάμε ακόμη για την Οκτωβριανή Επανάσταση. Αυτή θα ακολουθήσει λίγες μέρες μετά. Όμως τον ίδιο καιρό οι Ρώσοι πολεμούν εναντίον των Γερμανών στο Ανατολικό Μέτωπο και οι πολεμικές εξελίξεις δεν θα είναι άμοιρες και των αντίστοιχων εσωτερικών και επαναστατικών.

1η Οκτωβρίου λοιπόν μέσα από τη «Μακεδονία». Στη Θεσσαλονίκη οι κάτοικοί της

αγωνιούν για τα απαραίτητα. Τη στέγαση, τη διατροφή, την ένδυση. Ποικίλες προσφορές από διάφορα μέρη αποστέλλονται για τους παθόντες, ενώ απαιτούνται να ληφθούν μέτρα για την προστασία και τη φροντίδα τους. Οι σύμμαχοι είναι ανακουφισμένοι πια από την επικράτηση του Βενιζέλου, αλλά το εσωτερικό μέτωπο μοιάζει να βρίσκεται ακόμη εν βρασμό. Να μην ξεχάσουμε να υπογραμμίσουμε και το σχόλιο της εφημερίδας σχετικά με τις διεργασίες για το σχεδιαζόμενο στη Μασσαλία συνέδριο των Ελλήνων του Πόντου για τη δική τους αυτόνομη Δημοκρατία του Πόντου! Μια νέα Ελλάδα για τον κατατρεγμένο ελληνισμό.

(Κείμενα: Μέσα από το αρχείο της «Μακεδονίας»)